
ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ В ТЕХНІЧНИХ ВНЗ УКРАЇНИ ТА ЗА КОРДОНОМ

УДК 378.147:811

Бобіна О. В., Смуглякова М. К.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Проаналізовані поточні проблеми і специфічні аспекти викладання іноземної мови у технічних вузах України і за кордоном. Декілька ефективних шляхів рішення проблем у цієї галузі окреслені.

Ключові слова: іноземна мова, технічні університети, навички, за кордоном.

Вихід України на світовий ринок, розширення співробітництва, а також політичні і культурні зміни в суспільстві виявили значний вплив на вимоги до випускників технічних ВНЗ сьогодні. Успіх діяльності підприємства на міжнародному ринку, кар'єрний ріст і можливість отримання освіти за кордоном зараз все більше залежать від рівня комунікативної компетенції спеціаліста, дозволяючи використовувати іноземну мову як в навчальній, так і в професійній діяльності. Знання іноземної мови стало обов'язковою характеристикою сучасного фахівця, що потребує суттєвих якісних змін в організації навчального процесу викладання іноземних мов.

Згідно Законів України "Про освіту", "Про вищу освіту", концепції мовної освіти України та інших офіційних нормативно-правових документів держави, іноземна мова у ВНЗ в останній час перетворилася із допоміжної дисципліни, яка лише сприяла оволодінню знаннями за фахом, в засіб професійної реалізації сучасної особистості.

Особливості викладання іноземних мов в технічному ВНЗ досліджувались широким колом вітчизняних та зарубіжних авторів. Роль професійно-орієнтованого навчання іноземної мови досліджується в роботах Л. Алексеевої, П. Образцова, Н. Шишкиної та ін. Розвитку вмінь мовленнєвої діяльності присвячені роботи Д. Булатової, Ч. Джаннузі, П. Дуан та ін. Значну групу

складають дослідження мотивації Н. Квач, Е. Горюнової, Я. Крайка та ін. Методи організації самостійної роботи вивчені в працях С. Архангельського, В. Горової, А. Харрабі.

Проте, незважаючи на високу увагу науковців до зазначеної проблеми, досі залишаються наявними протиріччя між, з одного боку, високим рівнем вимог до випускника технічного ВНЗ та необхідністю подальшого вдосконалення процесу викладання іноземних мов, з другого боку – специфічними особливостями організації навчального процесу в технічному ВНЗ, що ускладнюють цей процес та негативно впливають на ефективність навчання, а також браком закінчених досліджень з даної тематики.

Сучасні тенденції розвитку теорії і практики навчання іноземним мовам наголошують на суттєвій зміні методичної орієнтації, коли замість "навчання мові" прийшло "навчання іншомовному спілкуванню" [1]. Відповідно, головною метою курсу іноземних мов у ВНЗ, згідно з Програмою з англійської мови для вищих навчальних закладів [2], є навчання на основі професійних потреб майбутніх спеціалістів.

Ми ставили за мету дослідити проблеми викладання іноземних мов у ВНЗ України та інших країн і окреслити перспективи подальшого його вдосконалення згідно з сучасними вимогами суспільства. Відповідно до мети поставлено такі завдання:

- проаналізувати стан вивчення іноземних мов в Україні та за кордоном;
- визначити рівень і особливості навчання іноземної мови в технічних ВНЗ України;
- на основі отриманих даних окреслити можливі шляхи підвищення ефективності навчання іноземним мовам в технічних ВНЗ.

Дослідження показали, що низький рівень володіння іноземними мовами, особливо навичками усного мовлення, випускниками технічних ВНЗ є важливою проблемою не тільки в Україні, а й за її межами. Згідно даних Г. Аксьонової, отриманих в результаті обстеження більш 200 технічних ВНЗ Росії, знання випускників обмежуються читанням літератури зі словником і відтворенням колись завчених побутових тем [5]. П. Дуан і В. Гу звертають увагу у своїй роботі

на те, що викладання англійської мови в коледжах Китаю орієнтовано на результативність тестування. При цьому велика кількість студентів, які мають високі результати тестів, показують відносно невисокі знання з навичок усного мовлення і письма, особливо зі спеціальностей [3]. Як підкреслює Ч. Джаннузі, практика тестування в японських ВНЗ стає причиною низької комунікативної компетенції студентів, "перетворюючи англійську мову у латинь".[4]

На заваді стоїть ряд перешкод і проблем, як об'єктивного так і суб'єктивного характеру. Визнаючи актуальність змін вимог до випускника технічного ВНЗ в Україні, відмічається тенденція на невиправдане зниження об'єму мовних дисциплін при складанні нових навчальних програм, що, згідно з наказом № 642 Міністерства освіти і науки України від 09.07.2009 р. "Про організацію вивчення гуманітарних дисциплін", зводиться до 1,5-2 років вивчення іноземних мов по 1-2 аудиторних годин на тиждень. І лише деякі ВНЗ мають можливість додавати години на вивчення іноземних мов за рахунок вибіркового. В своєму дослідженні Я. Крайка також посилається на недостатню кількість годин іноземної мови у вузах Польщі (120 годин, розподілених на 4 семестри) [6]. А. Харрабі, аналізуючи вивчення англійської мови у Вищому Комерційному Інституті в Сузі (Туніс), підкреслює, що в більшості університетів курс іноземної мови складається з двох семестрів (30 тижнів) обсягом в 90 годин з кількістю студентів в групах 25-30 осіб [9].

Велика кількість студентів в групах залишається проблемою і для більшої кількості російських, українських та польських ВНЗ. Це веде до організаційних і психоемоційних незручностей, що переживають викладач і студенти, і зниженню мотивації з причини різного рівня знань, [4,6] а в окремих випадках до неможливості якісного тренування мовленнєвих навичок.

Опираючись на дослідження, проведені у деяких ВНЗ Польщі, Росії та України, треба підкреслити, що при наявності різноманітності вітчизняних та іноземних джерел загальної мовної спрямованості існує суттєвий дефіцит якісних навчальних матеріалів вузького профілю для мовної підготовки майбутніх технічних фахівців [6].

Інша проблема пов'язана з організацією навчального процесу у ВНЗ, що передбачає оволодіння науковою і вузькоспеціалізованою лексикою, а також читання літератури за фахом, що припускає наявність у студентів базових знань у цій галузі. Але традиційно вивчення іноземних мов відбувається на перших курсах навчання у ВНЗ. В свою чергу, вивчення спеціалізованих дисциплін починається на 3-4 курсі навчання. Така невідповідність значно знижує ефективність навчання і мотивацію студента.

Однією з важливих організаційних проблем викладання іноземних мов у ВНЗ є відсутність обов'язкових занять з іноземної мови на 3–4 курсі після основного курсу, що не дає можливість студентам, що вступають до магістратури, підтримати свій мовний рівень в цей період [7].

Оволодіння іноземною мовою неможливе без інтенсивної самостійної роботи студента. Проблеми в цій сфері на думку ряду дослідників пов'язані з особливостями вітчизняної системи освіти, яка, на відміну від європейської, розглядає учня-студента як пасивний елемент, який отримує суму знань, а не інструментарій для набуття цих знань [8]. Відсутність мотивації і навичок самостійної роботи є одними із основних перешкод у процесі переходу вітчизняної освіти на європейську модульну систему. В свою чергу, від викладача теж вимагається значна інтенсифікація трудової діяльності, що потребує зміни традиційної форми викладання і відмови від звичної напрацьованої комфортності.

Таким чином, інтеграція України в міжнародне співтовариство, забезпечення випускнику технічного ВНЗ права на академічну мобільність і академічні свободи неможливі без постійних вдосконалень мовної підготовки. Базою таких удосконалень є вітчизняний і світовий досвід. Зміни в навчанні іноземної мови повинні починатись із виховання мотивованого студента європейського зразка. Особлива увага має приділятися самостійній роботі і її забезпеченню, а також створенню навчальних комплексів фахового спрямування відповідно вимогам сучасного суспільства. Необхідно вдосконалити роль викладача в навчальному процесі, а також внести зміни у процес педагогічної діяльності.

Джерела і література

1. *Девидсон Д.Е.* Функционирование русского языка: методический аспект / Д.Е. Девидсон, О.Д. Митрофанова Пленарный доклад на VII Конгрессе МАПРЯЛ. – Москва, 1990. – 3 с.
2. Програма з англійської мови для професійного спілкування / *Г.Є. Бакаєва та ін.* – К. : Ленвіт, 2005. – 9 с.
3. Ping Duan Teaching Trial and Analysis of English for Technical Communication [Електронний ресурс] / *Ping Duan, Weiping Gu.* – Режим доступа: www.englishhorizon.com/articlescommunication.htm
4. Charles Jannuzi Ten reasons why English learning in Japan fails. –Режим доступа: www.bing.com/serch?q.html
5. *Шишкина Н.А.* Построение модели обучения иностранному языку при многоуровневой системе профобразования в техническом вузе: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Шишкина Наталья Андреевна. – Ульяновск, 2004. – 196 с.
6. *Krajka J.* English for Specific Purposes on the World Wide Web. A Proposal for a Web-Based Coursebook Supplement. – Режим доступа: http://www.esp-world.info/articles_5/ESP%20ON%20THE%20WWW_2.htm
7. *Шулындина Л.В.* Факультатив по иностранному языку – необходимое звено в системе многоуровневой подготовки студентов технического вуза (НГТУ) [Електронний ресурс] / Л.В. Шулындина, И.В. Леушина. – Режим доступа: www.nntu.sci-nnov.ru/RUS/NEWS/Mag_dok/Cekl/cekl_9.htm
8. *Шамаева О.Ю.* Иностранный язык как инструмент модернизации образования в свете Болонского процесса [Електронний ресурс] / О.Ю. Шамаева, И.В. Петрова, Л.А. Халилова. – Режим доступа: <http://www.rsuh.ru/article.html?id=3614>
9. *Harrabi A.* Education in English for Specific Purposes in Tunisia: The case of the Higher Institute of Commerce of Sousse. [Електронний ресурс] / A. Harrabi // ESP World, Issue. – 1 No. (27). – Volume 9. – 2010. – Режим доступа: <http://www.esp-world.info>

Bobina O. V., Smuglyakova M. K. Problems and perspectives in teaching foreign languages at technical universities in Ukraine and abroad

A number of current problems and specific aspects in teaching foreign languages at technical universities in Ukraine and abroad have been analyzed. Some effective ways to overcome the obstacles in this field have been highlighted.

Key words: *foreign language, technical universities, skills, abroad.*